

130 ГОДИНА ИНТЕНДАНТСКЕ СЛУЖБЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Непрекидна брига о стандарду

Не зна се кад им је теже. Снабдевање војске и њено задовољавање најразличитијих потреба ни у миру ни у рату није лако, подразумева борбу с несташницом новца, времена, материјала, опреме... При томе, нису баш увек на зачељу и у позадини фронта, мада их логистичарима, позадинцима, па и комором сматрају...

Пише мр Радош МИЈАТОВИЋ

ИНТЕНДАНТУРА

Иntenдант је француска реч, пореклом од латинског глагола „intendere”, што у преводу значи управљати нечим, надзирати. У средњем веку интенданци су били управитељи или надзорници (чувари) феудалних двораца или већих зграда. Већ на почетку 15. века француски краљеви слали су своје поверенике – интенданте у провинције да надгледају краљевске и административне послове и предузимају потребне радње којим ће се спроводити њихова политика.

исхрану војске (код нас је била у употреби и реч провијант); и провијант-колона (провијантска колона) – сва војна превозна средства и особље помоћу којих се војска снабдевала храном, нарочито за време рата (јединица која је била самостална или у саставу комо-ре). Ови термини били су у употреби у српској војсци пре и за време Првог светског рата и у Војсци Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Војсци Краљевине Југославије.

Интендантска служба настала је почетком 19. века, када је организо-

ваног, док у Штабу Врховне команде није било организационе целине која би се бавила наведеним пословима. Ради ефикасније реализације снабдевања војске, 14. септембра 1885, министар војни, ђенералштабни пуковник Јован Петровић издао је наредбу о формирању Главне Интендантуре и администрације Врховног штаба српске војске. Одлуком председника Републике Србије од 14. априла 2008. тај дан обележава се као Дан Интендантске службе (ИнСл), а ове

Униформе српских војника с почетка 19. века

У јужнословенским земљама у то време интендант је била титула углавном везана за позоришне и оперске куће и била је еквивалентна позицији генералног директора, али се појављивала и у војсци. Данас у нашој војсци интендант је стручни орган, стручно лице, припадник интендантске службе који реализује послове и задатке из надлежности исте.

Такође, ради бољег разумевања, неопходно је појаснити и следећа два веома битна термина: провијант (лат. *providere* предвидети, припремити, итал. *proviano*) – храна, јело, животне намирнице, нарочито животне намирнице које су потребне и предвиђене за

вана и оформљена у француској, а потом и у осталим војскама. Војна интендантура француске војске из 1817. године била је надлежна за снабдевање јединица пешадијским и артиљеријским оружјем. Интендантска служба представља и претечу касније организације целокупне позадине односно логистике.

Сам назив службе потиче од латинске речи „intendantura”, која има више значења, а пре свега „војна установа која се стара о снабдевању војске” или „управа-надзор”.

У српској војсци до 1885. године за снабдевање војске било је надлежно Економско одељење Министарства вој-

године обележава се јубилеј 130 година ИнСл.

У старој југословенској војсци, као и у ЈНА, организована је интендантска служба која је имала своје органе и јединице, који су се бринули за интендантско обезбеђење. Након организацијско-мобилизацијских промена у ВС у периоду 2005–2009. године и успостављања функционалне организације логистике, ИнСл делимично губи свој назив и идентитет. Управни органи и јединице организовани су тако да реализују послове и задатке у две одвојене, а врло повезане функције логистике, општа логистика и снабдевање (снабдевање ИнПС). ■

ИНТЕНДАНТСКА СЛУЖБА У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Организацијско-мобилизацијске промене војске, у различитим временским раздобљима, наметале су и реализацију доградње организације органа и јединица ИнСл, односно „престројавање у ходу“ и прилагођавање новом устројству и задацима војске.

Снабдевање војске оружјем и прехранбеним производима и лечење оболелих и рањених лица, датира од најстаријих времена. „Потребно је знати снабдевати војску свима потребама и у разним приликама у којима се војска може наћи, користећи се, при томе,

– постоје два основна или главна начина снабдевања: први је набавка потреба на лицу места где се трупе налазе, а други од прикупљених прехранбених производа пре или у току самог рата на изабраном делу територије који се звао „операцијска база“.

Организација та два начина снабдевања најбоље се може видети сагледавањем њихове примене кроз историју.

проберу један или два стаситија младића и сврстају у чете, по једна за сваку од 12 нахија. На овај начин формиране су прве јединице стајаће војске, које су у то време имале претежно полицијску улогу.

У време устанака, у појединим местима организоване су базе за снабдевање из иностранства, изграђивани су магацини хране и муниције у шанчевима, тврђавама и већим градовима, али посебних органа који би обједињавали снабдевање и организовали остале послове неопходне за живот и борбу није било.

Уставом из 1838. године Државни савет овлашћен је да руководи свим војним пословима који спадају у дело-

и средствима позадине и месним средствима и тако да снабдевање увек буде извршено на месту где треба и на време кад треба, јер су трупе способне за борбу, само ако буду на време и добро снабдеване”, истиче у свом делу „Снабдевање војске у мобилно и ратно доба са решавањем интендантских задатака“ аутор, административни пуковник Драгомир Т. Стајић (1928). Може се слободно рећи да се ова реченица из прве половине прошлог века може сматрати мотом логистике свих војски кроз векове. Према истом аутору, два су основна закључка о снабдевању:

– систем снабдевања у сва времена био је у тесној вези са начином вођења рата и

До краја Првог светског рата

Прве војне формације у Србији створене су у устанку 1804. године. То је била народна војска, јер је свака кућа по потреби и могућности, давала изврстан број војника који су ратовали „о свом руху и круху“. Војне старешине биле су старешине одређених кнежевина и нахија и они су били одговорни за снабдевање.

У другом устанку није било битнијих промена. У Србији није било стајаће војске до 1825. године када је кнез Милош наредио да се из сваког села

круг Војно-полицијске канцеларије, која је имала Војно и Комесаријатско (економско) одељење. На основу устава, 1839. године донет је први војни закон у кнежевини „Устроение гарнизоне војске“. Тада су у јединицама уведени комесари и комесарства. Уместо Комесаријатског одељења, 1859. године, формирано је Административно-економско одељење, које је било надлежно за снабдевање војске.

Указом од 1861, за начелника Главне војне управе постављен је француски мајор Иполит Монден, који је тада произведен у чин пуковника српске војске. Устројењем Централне државне управе од 10. априла 1862. године, дотадашња Главна војна управа

прерасла је у Министарство војно, на чије чело је постављен пуковник Монден и које је имало задатак да обезбеди снабдевање војске.

У првом српско-турском рату 1876. године, основица за снабдевање српске војске била је цела земља. За свако војиште били су одређени окрузи за издржавање. Потребна средства прикупљана су у главне, предње и расходне магацине, док је у Другом српско-турском рату 1877. године српска војска била ван граница и издржавала се средствима из месних извора. У том рату војска се издржавала набавком потребних средстава за готов новац. У штабу Врховне команде пословима обезбеђења материјала за живот, рад

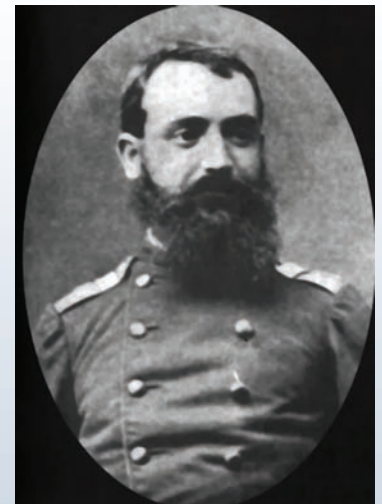
ња претходно уочених недостатака и стварања повољнијих услова за снабдевање војске, тадашњи министар војни, а касније у рату и начелник штаба Врховне команде, ђенералштабни пуковник Јован Петровић 14. септембра 1885. формира Главну интендантуру и администрацију врховног штаба са задатком да се брине о свим потребама српске војске.

Пре формирања Главне интендантуре, Министарство војно, као врховни управни орган, снабдевало је војску свим потребама за живот и рад. Органи снабдевања подељени су на три степена. Први степен било је Министарство војно, други су биле команде дивизијских области, а тре-

снабдевања, подизани су на важним раскрсницама колских, железничких и водених путева. Министарство војно старало се да ова слагалишта буду благовремено попуњена одговарајућим количинама хране и осталих потреба. После отпочињања операција, таква слагалишта на позадној просторији стајала су и даље под управом Министарства војног, а она на војишној просторији – под интендантским органима Врховне команде.

Покретни извори за снабдевање служили су за непосредно снабдевање војске храном. То су били покретни ручни магацини који се крећу иза јединица којима формацијски припадају. Покретне изворе чиниле су дивизијске провијантске колоне, провијантски део

Униформе српских војника с краја 19. века

Ђенералштабни пуковник Јован Петровић

и борбу руководили су главни интендант и комесар Врховног штаба.

Три руска официра проучавала су неколико месеци током 1867. године организацију, формацију, увежбаност и ратну опрему српске војске. У њиховом извештају наведени су недостаци: непотпуност организације, мали број активних официра, неразвијеност санитета и непостојање интендантуре.

Тек 1883. године у састав ратних дивизија уведени су возарски пукови састава: занатлијска, пекарска и возарска чета, месарска чета са марвеним депоом, провијантска и муницијска колона и болница.

У припремама за српско-бугарски рат, ради боље организације, отклања-

ћи команде пукова, гарнизоне управе, управе школа.

Главна интендантура, као орган Врховне команде у рату, организовала је и реализовала снабдевање војске и њених установа храном, фуражи (сточном храном), одећом и сл. Она се делила на три одсека: провијантски, одећни и новчани. Биле су јој потчињене интендантуре дивизија и осталих самосталних јединица и установа.

У мобилном и ратном стању војска је снабдевана из непокретних и покретних извора. Непокретни извори били су разни депои и слагалишта, а покретни: коморе, колоне и резервни транспорти. Депои или главна слагалишта, која су служила као главни извори

трупне коморе (који је носио храну за два дана) и резервни оброци код војника. У току борбе јединице су могле да се снабдевају од мештана или из коморе, која је свакодневно попуњавана било из месних средстава било дотуром из позадине.

Балкански ратови

У ратове 1912–1913. године српска војска ступила је организована сходно одредбама Закона о усшројсшву војске из 1904. године. Према том закону војска се састојала од родова и струке. Војноадминистративна

струка имала је задатак да снабдева војску потребама за живот. Састојала се од интендантске и благајничке гране. Чиновници интендантске гране постављани су на дужности интенданта у командама јединица, управника слагалишта и радионица, књиговођа, магационера, писара и др. Снабдевање војске интендантским потребама, поред наведеног закона, било је уређено и *Законом о устројству министарства војног* (1883. године), *Законом о војној администрацији* (1898. године); *Законом о набавкама војних потреба* (1904. године), *Уредбом о правима, дужностима и одговорностима војноадминистративних лица* (1899. са изменама и допунама из 1904.

Све ове количине одмах су дељене јединицама јер залиха није било.

Припреме и обезбеђење хране отпочели су касно, а залиха у постојећим депоима, због слабе финансијске ситуације, није било. Припреме су отпочеле десетак дана пре почетка мобилизације (20. септембра 1912) тако да је обезбеђење хране вршено и у току самог рата, који је трајао од 8. октобра 1912. до 30. маја 1913. године.

Иако су у рату извојеване велике победе, снабдевање, посебно исхрана реализовано је у веома тешким условима. Основни закључак је да се у миру нису извршиле припреме у складу са потребама и планираном употребом војске, те да се успех операција не сме доводити у питање због реализације

проблем исхране. Велики проблем представљало је обезбеђење конзервираних јела, с обзиром на то да је постојала само једна фабрика конзерви, у Крагујевцу. Такође, постојао је проблем обезбеђења и брашна као главног артикла. Зато се прибегло набавци намирница које недостају у иностранству, од Аустроугарске (Мађарске), Румуније, Италије, Немачке... Формиране су армијске базе из којих је организовано снабдевање. Касније, у току рата, недостатак добрих комуникација, железнице и средстава за транспорт представљали су основни проблем у снабдевању. Организација и формација српске војске, осим мањих измена, била

године) и административним правилима за мобилно и ратно доба; *Законом о устројству министарства војног* дефинисано је да послове интендантског снабдевања у миру реализује Економско одељење тог министарства, док је у рату то био задатак Главне интендантуре Врховног штаба.

У припремама за рат са Турском (Први балкански рат) Економско одељење министарства војног набавило је 1907. године 20.000 плавих шињела од Француске, а 1909. године 100.000 комплекта одела (блузе рађене у Француској, остало у Србији), 100.000 цокула (рађених у Србији) и за 100.000 војника првог позива логорску опрему.

снабдевања и посебно исхране војника. Главни интендант Врховне команде у то време био је пуковник Ђока Богдановић, који је на тој дужности био до доласка на Крф 1916. године.

У Други балкански рат (29. јун – 10. август 1913), вођен против Бугарске, српска војска ушла је нешто боље припремљена. Одеће и логорске опреме било је довољно али проблем је представљало обезбеђење хране, с обзиром на то да и пре Првог балканског рата није било залиха, а да су месни извори у највећој мери већ искориштени.

Поучени негативним искуствима из претходног рата, благовремено су отпочеле припреме како би се решио

је иста као и 1912. године, пред рат са Турском.

Први светски рат

Ситуација пред Први светски рат (28. јул 1914 – 11. новембар 1918) била је веома тешка. У ратовима са Турском и Бугарском утрошена је знатна количина материјалне опреме српске војске. Зато је у Великом рату, 1914. године, стање интендантске опреме и хране било забрињавајуће јер се располагало само остацима из ратова 1912/1913. године.

Организација и формација српске војске углавном је остала иста као и у балканским ратовима. Главни

Таин

У највећим искушењима српске војске, током Церске и Колубарске битке, повлачења преко Албаније и касније приликом пробоја Солунског фронта хлеб који се у то време припремао и који се звао таин, био је често једина храна. Справљао се од 70 % раженог и 30 % пшеничног брашна и био је тако енергетски јак да је самостално могао задовољити потребе тадашњих бораца. О квалитету тог хлеба говори и чињеница да се и данас у музеју Понишавља у Пироту чува такав хлеб из 1912. године који је био прво следовање војника Алексе Здравковића по доласку у војску и који је чувао у својој торбици током свих ратова и донео кући по завршетку првог светског рата.

Када је већ било јасно да ће Аустроугарска и Немачка напасти Србију са севера и запада, а Бугарска са истока, тако рећи са свих страна, Врховна команда и Главна интендантура наредили су да се све интендантске залихе евакуишу у долину Западне Мораве, а делом и у долину Јужне Мораве. Такође, наређено је да армијске и дивизијске односно одредске интендантуре у току повлачења купују што више хране од народа и

Униформе српских војника у балканским и Првом светском рату

интендант Врховне команде био је пуковник Ђока Богдановић, а његов помоћник виши интендант треће класе Боровоје Маленић. Шеф провијантског одсека (одсек за храну) био је капетан прве класе Стаменко Младеновић, а шеф одећног одсека мајор Радоје Јанковић, касније капетан прве класе Стеван Љ. Пешић. Поред Главне интендантуре Врховне команде, постојало је још пет армијских и 16 дивизијских и одредских интендантура.

Како је Србија од почетка рата у снабдевању морала да се ослања на своје савезнике, који су могли пружати помоћ само оним што је претицало потребама њихове војске, а дотур је био условљен дугачким комуникацијама (морем, железницом), јасно је да је и исход операција умногоме зависио од тих околности.

Исхрана и издржавање становништва у овом рату се први пут појављује као важан проблем. Захваљујући околности што су операције српске војске у току 1914/1915. године извођене у сопственој држави и што су у основи биле дефанзивне, исхрана и снабдевање, иако су вршени са великим тешкоћама, задовољавали су основне потребе.

Главна интендантура је непосредно пре рата регулисала сва питања у вези са коришћењем капацитета територије и начин снабдевања из главних, војшних и ручних слагалишта. Колико су велике обавезе биле пред Главном интендантуром, као и осталим органима, говори и чињеница да је српска војска у септембру месецу 1915. године имала 420.597 војника, 71.200 коња и 65.700 волова, за које је требало обезбедити исхрану.

пребацују је железницом, комором, вучом у долину Западне и Јужне Мораве. Због тога су одмах поправљане комуникације, а формиран је и главни интендантски воз од 1.500 кола.

За битке на Церу и Колубари, вођене од лета до зиме 1914. године, снабдевање исхраном и одећом било је у већој мери редовно, првенствено због коришћења месних извора. Проблем су биле лоше комуникације које су, посебно током Колубарске битке, што због великих падавина, што због тактике српске војске (прво повлачења па противнапада), у великој мери утицале на снабдевање. По завршетку Колубарске битке дошло је и до конфронтација и несугласица између Министарства војног и Главне интендантуре. Несугласице су се односиле на недовољну обезбеђеност интендантским потребама, што је била над-

лежност Економског одељења Министарства војног, и примедбе Министарства војног на рад Главне интендантуре Врховне команде.

Пошто је наступило затишје, од половине децембра 1914. до краја септембра 1915. године део снага остао је на фронту, а део је повучен у унутрашњост, у веће градове, ради одмора и опоравка. Исхрана и снабдевање у овом периоду били су колико-толико редовни у условима исцрпљених месних извора, због чега је било и делимичне оскудице у храни. Такође, због очекивања наставак непријатељских дејстава настојало се да се резерве, које су повучене у долину Западне и Јужне Мораве, не

Како није било помоћи савезника, српска војска морала се повлачити од половине октобра 1915. до краја јануара 1916. године преко Албаније и Црне Горе до Крфа. Даље повлачење материјала из долина Западне и Јужне Мораве према Блацу, Рашкој и Куршумлији стварало је проблеме Главној интендантури. Интендантске залихе евакуисане су на нову линију помоћу самосталних или трупних комора, али и самим трупима које су кроз ова места пролазиле.

Оперативне трупе кренуле су из долине Западне Мораве са десетодневним оброком хране: сваки војник имао је у рукама један текући и три резервна оброка хране; трупне коморе

кроз Албанију. Трупе су и код себе у својим коморама имале хране за око 11 дана. Рачунало се да ће ова храна бити довољна док не стигне храна од савезника, на прихватној линији Елбасан–Тирана–Каливачи–Пука–Подгорица, у Албанији и Црној Гори. Проблем је што су до ове линије трупе имале прећи велики број километара по врло тешком терену.

У Скадру је од црногорске интендантуре позајмљено неколико вагона брашна. Од тога је израђиван хлеб и у два-три маха дотуран до неких делова војске до којих је то било могуће. У то време хлеб је често био једина храна за српске војнике.

користе већ да се сачувају за будуће потребе.

Одмах по наступању затишја, а поучена претходним искуствима и предвиђајући наредне догађаје, Главна интендантура обратила се начелнику Штаба Врховне команде са захтевом да код Министарства војног издејствује мере којим би се поправило снабдевање оперативне војске. Предложено је да се за основицу наших набавки из иностранства узме Солун, који је по саобраћајним приликама једини способан да том циљу послужи, да се одмах закључе погодбе за набавку брашна, зоби и мекиња за најмање тромесечне потребе војске и да се у Нишу отвори главни депо, у коме би се чувале једномесечне залихе оперативне војске.

Почетком октобра 1915. године отпочела су непријатељска дејства по српским снагама на свим фронтовима.

имале су по два текућа оброка, а дивизијске провијантске колоне по један текући, један резервни и по два оброка у брашну за сваког војника. Но, то није било довољно за дуже време јер се на месне изворе није могло рачунати. Број војника због свакидашњих борби постајао је све мањи, извори животних потреба почели су нагло да пресушују, стока је због малаксалости почела липсавати, а возови су због беспутности почели да се кваре и заустављају. Савезничка помоћ није стизала како би се непријатељу задао тежи ударац и стање поправило.

За даље повлачење наше војске кроз Албанију као базе за њено снабдевање били су одређени Драч и Скадар. Из Бриндизија (Италија) савезници су могли потрепштине да довозе у ова места, а одатле да се храна дотура трупима по мери њиховог повлачења

У Скадру и његовој околини наша Главна интендантура успела је да откупи: два вагона кукуруза, пола вагона свежег меса, 400 кг гриза, 70 кг соли, 600 кг зоби и 74 вагона сена, што свега чини 76,5 вагона хране и фуражи. Све што се могло набавити од намирница одмах је дотурано трупима, али је све то чинило незнатне количине према броју трупа, те и није било у могућности да утоли глад која је око 15. децембра наступила код свих јединица. О свему томе сведочи велики број депеша које су у то време команданти упућивали Главној интендантури и Штабу Врховне команде, као и депеше које је Штаб Врховне команде упућивао Министарству војног. Команданти су извештавали о недостатку хране, паду морала, оболевању, умирању од глади и бекству војника из јединица. Све то дешавало се крајем новембра и

у децембру 1915. године, када су наше трупе имале обавезу да задржавају непријатеља и успоравају његово наступање, а уједно и да се повлаче под борбом, по лошем времену, непроходним планинским путевима и стазама и потпуним недостатком средстава за борбу и живот.

Италијанска војска није дозвољавала приступ у Валуно али је на интервенцију Русије накнадно то одобрила. Такође, након интервенције осталих савезника, Италијани су отпочели у пристаништа у Драчу и Медову (Shëngjin, Албанија) да дотурају материјалне потребе за нашу војску. Из ова два пристаништа, као базе, наше трупе снабдевале су се у току повлачења.

У периоду од 8. до 10. фебруара 1916, у француском министарству војном у Паризу, ради решења питања исхране и снабдевања српске војске, одржана је конференција француских и енглеских представника. На конференцији је одлучено да, почев од 15. фебруара 1916, обе владе обезбеђују по половину потреба за исхрану српских трупа (храну и фураж) и то како за време њене реорганизације на Крфу, тако и доцније у току операција. Прорачун је рађен за око 140.000 српских војника и око 30.000 гла стоке.

Од доласка првих наших контингената на Крф, одред француских пољских пекара, појачан са 10 пећи ангажованих у вароши Крфу, отпочео је производњу хлеба. Дневни оброк хлеба у почетку је био предвиђен на 750 грама. Убрзо, на захтев наше Врховне команде, следовање је повећано на 1 килограм (са 80% пшеничног, а 20% кукурузног брашна).

Снабдевање дрвима у почетку је био велики проблем. Пекаре су дневно трошиле око 40 кубика дрва, а кухиње око 135 кубика, што је огромна количина, која се на Крфу није могла обезбедити, те је дотур вршен из Француске, Италије и Албаније.

Целокупна војска снабдевена је потпуно новим оделом, преобуком и обућом. Прва партија одела каки боје добијена је из Енглеске. Касније је она замењена француском плавом униформом, која је остала одећа наше војске до повратка у земљу. Шајкаче су од исте чоје израђиване по српским прописима или су додељиване француске скоро истога кроја.

Први дани српске војске на Крфу. Подела хлеба јединицама.

СНАБДЕВАЊЕ НА КРФУ

Снабдевање смрзнутим месом (28 тона дневно) пало је на терет Француске и Велике Британије, а Енглеска се обавезала да осигура и транспорт. Енглези су се обавезали да дају: 110.000 шињела, 100.000 чакшира, болничких огртача и шајкаче, 200.000 кошуља, гаћа и пари чарапа, 340.000 пари цокула, 29.000 шатора (за два човека), 62.000 порција за једног човека и 20.000 мањерки за четири човека. Овај материјал служи за брзо снабдевање и опремање српске војске, а 50.000 комплета одећне, логорске и остале спреме, коју је француска влада већ доставила, и 100.000 комплета одећне и остале опреме који су већ спремљени у Марсељу, служиће као ратни комплет за српску војску. Шлемове и 200 нових барака даје Француска, а Енглеска влада даје 300 великих шатора. Коњску опрему и потков обезбеђује Француска, док Енглеска даје 500 официрских и 2.000 војничких седала и 2.000 самара са одговарајућом опремом.

За сваку дивизију на Крфу одређен је засебан логор у коме су подигнуте по једна мала пољска болница и по четири бараке за магацине хране, одела, огрева и логорских потреба. Исто тако у сваком логору обезбеђена је резерва у дводневној количини хране за по 20.000 људи, 200 тона дрва за гориво, као и сено и зоб за по 500 коња за 15 дана. Поред додељене стоке и возила у малом броју (двоколице, камиони) за поједине дивизије, на Крфу је образована и једна резервна транспортна колона, која се састојала из 15 енглеских камиона од три тоне, 14 српских малих камиона, 34 француска камиона и 50 Фордових енглеских камионета.

Организација и формација српске војске делимично је промењена. Ука-

зом од 27. фебруара 1916. формиране су три армије са по две дивизије старих имена: Моравска и Вардарска; Шумадијска и Тимочка; Дринска и Дунавска и Коњичка дивизија. Са таквом структуром наша војска изашла је и на Солунски фронт. Трећа армија расформирана је 28. марта 1917, а по једна њена дивизија придодата је првој и другој армији док је коњичка дивизија била самостална. Начелник Економског одељења Министарства војног био је пуковник Стеван Ракетић, а касније виши интендант Станоје Ристић. Главни интендант Врховне команде од тада је виши интендант друге класе Боривоје Маленић (помоћник главног интенданта од 1912. до 1915. године, главни интендант српске војске у 1916. години).

Главни интендант у 1917. и 1918. години био је ђенералштабни пуковник Радисав Крстић (у 1914/1915. години начелник Штаба Ужичке војске). Помоћник главног интенданта био је пешадијски потпуковник Милорад Петровић, шеф одећног одсека, капетан прве класе Стеван Љ. Пешић, а шеф провијантског одсека виши интендант Алекса Цонић.

Пребацивање мањих јединица са Крфа у Солун почело је већ у марту 1916. Године, док је остали део пребачен у периоду од 12. априла до 21. маја 1916. године. Транспорт је изведен у француској организацији и претежно њеним бродовима.

Током 1916. године на том фронту вођено је неколико битака попут Горничевске битке, од 12. до 16. септембра, и битке за Кајмакчалан и планину Нице од августа до краја новембра. Артиљеријска припрема за пробој Солунског фронта отпочела је у јутарњим часовима 14. септембра, а сам пробој учиниле су српске и део француских снага 15. септембра 1918. године у јутарњим часовима. Српске и француске снаге су брзо напредовале, а акције и брзина српских снага биле су такве да је у кратком року савладано неколико немачких дивизија и да је Србија убрзо ослобођена. Ниш је ослобођен 12. октобра, Београд 1. новембра, а 10. новембра француска војска прешла је Дунав и спрема се да уђе у средиште Мађарске када се рат коначно завршио 11. новембра 1918. године.

Пуковник Тока Богдановић

Ручна слагалишта јединица попуњавана су дотуром из позадине железницом, односно ауто-колоницама. Од ручних слагалишта до трупних комора (ако се храна директно није примала из ручних слагалишта) храну су превозиле провијантске колоне, а од њих до трупа доносиле су храну трупне коморе (товарни коњи). Трупне коморе имале су код себе до два obroка текуће хране. Дводневни оброк код извесних дивизија није било могуће имати услед недовољног броја товарне стоке. Код војника је био по један текући и тродневни оброк резервне хране. За стоку је био обезбеђен једнодневни оброк хране.

За време Горничевске битке трупама је храна дотурана редовно. По овлађивању горничевским положајима образовани су ручни магацини, а дотур

ПОМОЋ ФРАНЦУСКЕ

Српска војска пристизала је у рејоне Скадра, Медова, Драча, Елбасана и Валоне у периоду од 13. децембра 1914. до 6. фебруара 1915, при чему је у одступању провела од 19 до 33 дана. Почев од 28. јануара до 15. фебруара 1915. савезнички бродови превезли су на Крф око 135.000 и у Бизерту (Тунис) око 10.000 српских војника. Материјалне трошкове опремања и издржавања српске војске за време реорганизације на Крфу преузеле су Француска и Велика Британија, а по утврђеним споразумним ценама. Приближне цене војничког obroка биле су 2.50 франка, а сточног 3.35 франка, при чему су obroци припремани према нашем административном правилу за мобилно и ратно доба.

до њих вршен је провијантским колоницама односно трупном комором. Исхрана у току битке на Кајмакчалану била је редовна и по прописаном следовању. Дотур хране био је отежан због неприступачног терена али се ипак није десило да су људи остали без хране.

Одећне и логорске опреме било је у довољно, а коришћене су и заплећене количине тако да се у овом погледу није оскудевало. Главна база за снабдевање свих потреба комплетне солунске војске, па и српске, био је Солун, у који су потребе довожене морем из савезничких земаља. Од Солуна потрепштине су дотурале железницом, а где није било железнице аутомобилским и другим колоницама. При одлучивању о начину снабдевања, узет је у разматрање, у стратешком смислу, најидеалнији сценарио, тј. да се догађаји развијају повољно и да кретање борбених трупа буде врло брзо, и на тој бази вршене су и припреме за снабдевање. Одећна и логорска опрема није задавала бригу. Али било је одмах јасно да се на месне изворе за исхрану не може рачунати у већој мери, јер су сви подаци говорили да је непријатељ

Кухиња из Првог светског рата.

ове искористио до максимума. Једино решење био је дотур из позадине. То је наметало да се резерве држе што ближе самом фронту, и да се комуникације израде до првих линија, како би се могле брзо спојити са непријатељским, израђеним до њихових линија на фронту. Тако је и урађено. Намирнице које нису подложне кварењу ешелониране су на самом фронту у већим количинама. Након пробоја Солунског фронта, чим су трупе прешле прве линије непријатељских ровова, почело је спајање наших израђених путева са непријатељским. Такође, у напуштеним непријатељским магацинима нађена је извесна количина хране која је искориштена за исхрану наших трупа.

Када је Штаб Врховне команде одлучио да се почетни успех искористи и да се почне са „гоњењем“ непријатељских трупа, реализација снабдева-

ство за исхрану и обнову земље и Управа ратног плена, који су пружали помоћ војсци у погледу снабдевања. Питање снабдевања одећом, обућом и логорском опремом било је веома сложено. Решење је нађено у откупу америчких залиха које су се налазиле у Француској, а које америчка војска није хтела транспортовати назад. Такође, повучене су количине које су остале у бази у Солуну.

Ратна војска коначно је демобилисана 5. априла 1920. године.

До краја Другог светског рата

Одмах након формирања нове државе почело је да се ради на организовању јединица на целој територији

номског одељења министарства, с тим што би у рату послове снабдевања јединица реализовао Главни генералштаб.

Целокупна државна територија делила се, по огласу мобилизације, на позадњу и војишну просторију. Војишна просторија делила се на оперативни део (на коме се налазе трупе и покретне установе – провијант колоне и трупне коморе) и етапни део (на коме се налазе команде позадина Врховне и армијских команди са њиховим базама за снабдевање). Непосредно под Министарством војске и морнарице, ван састава армијских области, били су главно интендантско слагалиште, Завод за израду војне одеће у Београду (са одељцима у Нишу, Ужичкој Пожеги, Сарајеву и Загребу) и, касније, Интендантска академија.

На војишној просторији формиране су команде позадине Врховне

Назив команде	Назив интендантског органа		Потчињене јединице-установе
Министарство народне одбране	Главна интендантура	Одељење исхране Одељење одеће и обуће	Гл. склад. хране у Београду са 11 одељака Одећно скл. у Београду, Загребу и Љубљани
Команда армије	Интендантура са одељењима-одсецима (аналогно Главној интендатури)		Складиште хране Складиште одеће и обуће
Команда војног подручја	Интендантура		База I реда, кројачка и обућар радионица База II реда
Команда дивизије	Интендантура		Покретна интендантура складишта Пекарско-месарска чета Интендантска радионица
Команда бригаде	Интендантура		Радионица за опрему
Стрељачки батаљон	Вод за снабдевање		

Организација ИнСл након реорганизације 1945. године

ња наишла је на велике тешкоће. Дотур из позадине, услед удаљености борбених трупа од база за снабдевање, био је практично немогућ јер су трупе даноноћно маршевале и без прекида напредовале даље. Војници су се задовољавали оним што би нашли у остављеним непријатељским магацинима. Морал наших војника био је такав да се нису обазирали на коморе и глад, на опште изненађење наших савезника. Сваки од војника и старешина је гледао само напред и кад се шта и колико могло то се и узимало за храну.

По завршетку рата затражен је одговор на питање како убудуће војску снабдевати интендантским потребама? У ту сврху створени су Министар-

Краљевине по узору на јединице српске војске. Све јединице интегрисане су у Војску Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, а земља је војнотериторијално издељена на четири армијске са 16 дивизијских области, касније на пет армијских са по три дивизијске области и Приморску армијску са једном дивизијском области.

Министарство војске и морнарице било је највиша командна, управна и административна власт војне силе. Главни генералштаб имао је задатак да помаже министра војске и морнарице у припреми оружаних снага и земље за рат и да реализује задатке који се тичу оперативне употребе војске. Снабдевање интендантским потребама у миру и рату и даље је било у надлежности Еко-

команде, армија и дивизија. За реализацију послова снабдевања и осталих интендантских задатака на целокупној војишној просторији, при Врховној команди, постојала је Главна интендантура којом је руководио главни интендант. У етапној зони војишне просторије формиране су команде позадине Врховне команде и армија у чијем саставу су биле интендантуре којим су руководили интендант команде позадине Врховне команде односно интендант команде позадине армије. У оперативној зони војишне просторије за реализацију ових послова били су одговорни армијски и дивизијски интендант са својим интендантурама и у сарадњи са интендантима потчињених јединица.

Организација и формација Војске Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, од 1929. године Краљевине Југославије, мењала се у складу са законима о устројству војске, указаним потребама, развојем наоружања и војне опреме, економским могућностима и трендовима промена у војскама у окружењу и војскама земаља савезница у Првом светском рату. Основни принципи снабдевања интендантским потребама нису мењани.

Од почетка Другог светског рата ИнСл била је надлежна за руковођење свим материјалним и новчаним средствима у јединицама, изузев санитетских, као и свим јединицама и установама за снабдевање и опслуживање, комплетним транспортом па чак и ремонтом. Поред тога, имала је и задатак пружања помоћи сиромашном становништву и избеглицама. Уопштено гледано ИнСл је извршавала задатке целокупне позадине у току већег дела рата, изузев задатака санитетске и ветеринарске службе. Остале позадинске службе настале су, развијале се и почеле са преузимањем својих обавеза и задатака доста касно, углавном 1944. године. Органи ИнСл по правилу су били чланови штаба јединица.

Током Другог светског рата, развој службе може се поделити на три периода.

Први период обухвата време од почетка рата па до краја 1941. године, односно до стварања Прве пролетерске ударне бригаде. Карактеристично за овај период је почетак стварања интендантских органа у партизанским јединицама. Битно је истаћи да служба ни тада није имала јединствену организацију у свим јединицама. Углавном је на нивоу чете, батаљона и одреда била заступљена са једним до два лица, која су реализовала задатке снабдевања. Ова лица најчешће су називана „комесар за исхрану“, а понекад и „интендант“ или „економ“. У мањим јединицама и појединим четима, ти послови били су поверени најодговорнијим старшинама. Иако су закључцима на саветовању у Столицима (26. септембар 1941) дате основне смернице за постепено увођење јединствене организације ИнСл у партизанским јединицама у свим крајевима Југославије, организација службе у разним јединицама и покрајинама била је различита и првенствено је зависила од специ-

фичности услова под којима су јединице формиране и дејствовале.

Други период у развоју ИнСл у току Другог светског рата обухвата период од три године рата или тачније, од формирања Прве пролетерске ударне бригаде, 21. децембра 1941, па до формирања армија 1. јануара 1945. године. У том периоду формиране су веће јединице НОВЈ: бригаде, дивизије и корпуси, а паралелно са њима и војнотериторијалне команде. У овом периоду формиран су интендантски органи у саставу оперативних јединица и у саставу војнотериторијалних команди.

Новоформирани органи, поред редовних задатака, ангажују се и на учвршћивању постављене организације и обезбеђењу једнообразности у раду приликом реализације задатака, а посебно по питању снабдевања материјалним средствима.

Наређењем врховног команданта, јануара 1942. године, формирана је Главна интендантура при Врховном штабу, са задатком да снабдева јединице храном, одећом и осталим средствима, организује радионице за оправку и израду опреме и друго. Тако формирана Главна интендантура, са дефинисаним надлежностима, изворима снабдевања, начином вођења књиговодства и евиденције о набављеним, примљеним и издатим односно утрошеним материјалним средствима, постепено је у другој половини 1942. године реорганизована у Економски одсек Врховног штаба, који су чиниле секције за наоружање и убојну опрему, за исхрану и дотур хране, за одећну опрему и обућу. У јединицама су формиране и разноврсне радионице при интендантурама.

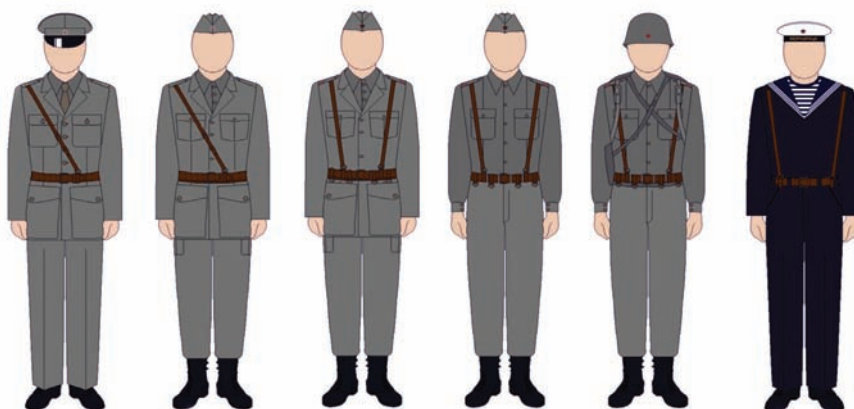
Наредбом о организацији економске службе у НОВ и ПОЈ, 17. октобра

1943, дата је основна организацијска структура на свим командним нивоима, укључујући и војнотериторијалне органе. Тако је при Врховном штабу формирано економско одељење, при штабовима армија, корпуса и дивизија интендантуре, при штабовима бригада, одреда и батаљона интенданци, а при четима, болницама, командама подручја и места економи. Поред управних органа, формирана је и широка мрежа извршних органа и јединица и установа, као што су: складишта, тајни бункери, пекарнице, месарнице, етапне кухиње, комисије за набавку средстава, кожаре, сушионице воћа, уљаре, сточни депои, разне врсте радионица и др. Економско одељење Врховног штаба донело је више наредби и упутстава којим су дефинисане обавезе и задаци органа службе на свим нивоима командовања.

Трећи период организације службе у Другом светском рату обухвата време од формирања армија, јануара 1945. године, па до краја рата. Тада је успостављена јединствена организација интендантске службе. Формиране су армијске интендантуре, армијска складишта и радионице, а у новоформираним војним областима и подручјима нова складишта, радионице и други органи снабдевања. Све јединице формирале су у свом саставу одговарајуће интендантске органе и јединице. Током 1945. године, односно након формирања армија и команди позадине, конституишу се остале позадинске службе које дефинитивно добијају своје задатке и организацијско-формацијску структуру. Ово је период када је ИнСл потпуно оформљена и када је добила своју дефинитивну организацију.

После Другог светског рата

Униформе ЈНА

Основно обележје изградње и развоја организације ИнСл после Другог светског рата огледа се у њеном функционалном усклађивању са задацима оружаних снага у миру и рату. Организација службе у послератном периоду изграђивана је првенствено у функцији оспособљавања за успешно извршавање задатака у рату, уз истовремено прилагођавање потребама живота и рада јединица и установа у мирнодопским условима. Полазећи од тих основа, послератни развој организације ИнСл може се поделити на четири периода.

Први период обухвата развој службе од 1945. до 1947. године, а карак-

теристички подручја, дивизија и бригада – интендантуре.

Након овако постављене организације у току 1945. године, провере донетих решења у пракси и уочених недостатака у погледу функционалности, наредне године Главна интендантура је реорганизована и променила назив у Интендантску управу. Током исте године, по новим формацијама преформирани су интендантски органи, јединице и установе у интендантурама дивизија и бригада, интендантским складиштима и одељцима армијских складишта, ради њиховог оспособљавања, за што успешније обезбеђење јединица на својим територијама.

Овде је битно истаћи да је након ове реорганизације успостављен јединствен систем обезбеђења интендантским средствима. Организацијским променама 1946. године достигнут је завидан ниво функционалности и ефикасности организације ИнСл, којом је обезбеђено да сви нивои командовања имају одговарајућу формацијску структуру интендантских органа, усклађену првенствено са обимом задатака у систему интендантског обезбеђења.

Други период обухвата развој ИнСл од 1948. до 1955. године, а карактеришу га напори за проналажење властитих доктринарних и организацијско-формацијских решења, у условима вој-

Назив команде	Назив и састав инт. органа		Потчињене јединице и установе
Министарство народне одбране	Главна инт. управа	Организацијско-планско одељење Наставно одељење Одељење исхране Одељење одеће и обуће Одељење возарске опреме Одељење гарнизонских потреба Технички биро	Интендантска официрска школа
Команда војне области и ЈРМ	Интендантска управа	Организ-мобилизацијско наставни одсек Одељење исхране Одељење одећно-возарске опреме Одељење гарнизонских потреба Финансијски одсек	Инт. складишта (одељци) Инт. радионица Пекарске чете Гарнизони одсек I степена
Команда дивизије	Интендантура	Интендант Одсек за исхрану Одсек за одећно-возарску опрему Одељење за гарнизоне потребе	Инт. складиште Инт. радионица Пекарска чета Гарнизонски одсек II степена
Команда пука	Интендантура	Интендант Помоћник интенданта за исхрану Помоћник инт. за одећно-возарску опрему Помоћник инт. за гарнизоне потребе	Инт. складиште Инт. радионица

Организација ИнСл на крају 1948. године

терише га прелазак ИнСл са ратне на мирнодопску организацију, и њено усавршавање и прилагођавање извршеној реорганизацији комплетне армије и потребама интендантског обезбеђења (ИнОб) јединица и установа у мирнодопским условима.

Други битан фактор који је условљавао реорганизацију службе биле су промене у систему снабдевања и прелазак са децентрализованог на централизован начин снабдевања јединица. У Министарству народне одбране постојала је Главна интендантура, а у командама армија, војних

ЛОГИСТИКА

Термин „логистика“ данас се све чешће користи у свакодневном животу и раду. Најчешће се помиње као подршка током припреме и организовања разних манифестација, набавки, дистрибуције и продаји робе у оквиру пословања предузећа, пружању разноврсних услуга физичким и правним лицима и другим активностима. Порекло термина „логистика“ не може се са сигурношћу утврдити. Термин је у употреби од давнина, а њиме су обухватане све делатности везане за припрему ратних похода. По једном тврђењу, назив потиче од грчке речи „logistikos“, што значи вештина прорачунавања или вештина решавања проблема помоћу слова (уместо цифара), а користили су га атински чиновници – логисти за вођење државних финансија. Друго тврђење овај назив доводи у везу са појмом француског порекла „la logistiq“, који у преводу значи претходник или коначар. Неки пак сматрају да је настао од израза „логика“, јер се бави интеграцијом више активности усмерених ка достизању јединственог циља.

ног притиска споља и економске блокаде. У току 1948. године извршене су промене и у организацији ИнСл којим је Интендантска управа преименована у Главну интендантску управу.

У току 1950. и 1951. године, вршене су мање промене у мирнодопској организацији ИнСл, у којима су интендантске управе војних области преименоване у интендантска одељења, а Главна интендантска управа поново у Интендантску управу, са променама у њеној унутрашњој организацији, где су уместо постојећих одељења формирана плански, набавно и одељење за унапређење службе. У току 1953. године измењена је унутрашња организација Интендантске управе којом је укинута постојећа и враћена организација која је била до 1950. године, уз формирање новог одсека за контролу ИнМС.

Трећи период обухвата раздобље од 1956. до 1969. године, а карактерише га доношење *Закона о народној одбрани*, *Закона о ЈНА* и нових концепцијско-доктринарних опредељења. Тако су у току 1956. године преформирани гарнизоне интендантуре у гарнизоне базе прве и друге варијанте, формирана су мешовита интендантска складишта у саставу војних подручја и формиран је интендантски институт ЈНА. Такође, издато је *Правило ИнСл у миру* којим је нормативно регулисан систем интендантског обезбеђења. Први пут су утврђени принципи реализацију задатака на касарнском, гарнизоним и територијалном принципу.

У току 1959/1960. године у војним подручјима формиран су интендантски органи различитог састава (одељења и одсеци), зависно од броја јединица и установа. У исто време, интендантска складишта ушла су у састав складишних група, а гарнизоне интендантуре у састав база војних подручја и војних одсека, који су у улози војнотериторијалних органа оспособљени за интендантско обезбеђење. Формирани су интендантски водови у позадинским четима пукова и интендантске чете у дивизијама.

Нове формације интендантских органа, јединица и установа одобрене су 1964. године. Интендантска одељења команди армија преформирани су у интендантска одељења армијских области, формиран су интендантски одреди као нове јединица у саставу армиј-

ских области и корпуса у рату, опремљени интендантским техничким средствима за производњу хлеба, оправку опреме и прање рубља, а назив одељка интендантских складишта промењен је у складишта ИнМС. Током 1968/1969. године формирана су интендантска одељења команди армија, ВПО и РВ и ПВО.

Четврти период развоја организације ИнСл, од 1970. до 1985. године, карактерише усвајање новог система позадинског обезбеђења ЈНА (1974). Може се поделити на две фазе: прву, коју карактерише критичка анализа постојеће организације, конституисање и испитивање новог система и организације ИноОб (од 1970. до 1975. године), и друга (од 1976. до 1985. године) као период доградње и усавршавања постављене организације у првој фази. Интендантска управа издаје 1974. године Упутство о реорганизацији ИнСл и прелазак на нови систем ИноОб, утврђује надлежности интендантских органа на свим командним нивоима чиме се, уз постојеће критеријуме за израду формација, стварају нормативни услови за израду мирнодопских и ратних формација интендантских органа, јединица и установа. На основу наведеног ИнСл је реорганизована по новим формацијама и конституисан је нови систем ИноОб, који је у практичну примену уведен 1. јануара 1976. године.

Нови систем организације карактерисали су формирање интендантских база као установа команди армија намењених за обједињавање делатности ИноОб на територијалном принципу, формирање интендантских органа позадине гарнизона (касарни) за обављање обједињених делатности ИноОб и издвајање интендантских органа из формацијског састава знатног броја јединица. Веома је важно истаћи да су 1981. године преузете надлежности задатака обезбеђења водом, као нове делатности ИноОб, због чега је формација допуњена, а формиране су и одговарајуће јединице.

Сагледавајући укупан обим и квалитет развоја у овом периоду, могу се уочити знатне квалитативне промене, које се, поред рационализације мирнодопске организације огледају и у оспособљавању ИнСл за извршавање задатака ИноОб у свим условима рата. Овај период, за разлику од претходних,

карактерише и то што су циљеви и задаци развоја утврђивани средњорочним и дугорочним плановима развоја и сагласно са материјалним и организацијским могућностима друштва.

Специфичности у извршавању задатака, после 1990. године, који су пред ИнСл постављани у току ратова на просторима бивше Југославије представљале су сасвим нова искуства у раду али и захтевале велика одступања од нормативних регулатива и прилагођавање новонасталој ситуацији. Ипак, сви задаци у тим условима реализовани су доста успешно, чему је посебно допринела добра организација и припремљеност стручних органа и јединица. Интендантска служба у периоду ратова после 1990. године суочавала се, пре свега, са проблемима у реализацији редовног снабдевања, због карактера самих ратова због чега су у великом броју случајева биле угрожене или у прекиду линије снабдевања односно комуникације.

Све до 2005. године није било битнијих промена у организацији ИнСл. Након тога, у периоду свеопштих организацијско-мобилизацијских промена Војске Србије од 2005. до 2010. године, наступа период са веома крупним променама у организацији ИнСл у оквиру функционалне организације логистике.

Интендантска служба после 2005. године

Интендантска служба, без обзира на знатне новине у организацији и димензионарању, које су настале након организацијско-мобилизацијских промена система логистичке подршке Војске Србије у периоду од 2005. до 2009. године, а и током 2010. године, које су реализоване једновремено са организацијско-мобилизацијским променама Војске Србије, обезбеђује потребне услове за живот и рад јединица Војске Србије у току реализације послова из додељених мисија и задатака. Наиме, преласком са система позадинског обезбеђења на систем логистичке подршке дефинисане су функције логистике: снабдевање, одржавање, општа логистика, саобраћај и транспорт, здравство и инфраструктура. Интендантска служба постаје носи-

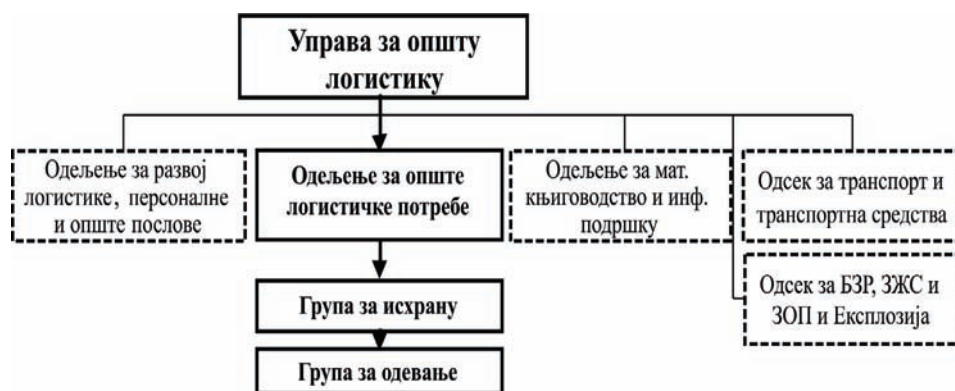

лац реализације задатака из функције општа логистика и задатка снабдевања ИнПС из функције снабдевања. Ово је условило и преформирање органа и јединица ИнСл на различитим нивоима командовања, односно уместо органа ИнСл формирани су органи опште логистике, а у органе снабдевања имплементиран је одређени број извршилаца који реализује задатке снабдевања ИнПС. На исти начин интендантске јединице преформирани су у јединице опште логистике и делом у јединице за снабдевање.

Опште је мишљење да подела органа ИнСл на органе опште логистике и снабдевања ИнПС не омогућава у потпуности ефикасну реализацију задатака односно наведена подела условила је да се задаци ИнСл, а који су директно повезани и зависни један од другог, реализују у два органа. Ово је нешто што у наредном периоду треба бити отклоњено како би се сви задаци ИнСл реализовали у једном органу.

На нивоу Министарства одбране формирана је Управа за општу логистику као унутрашња организацијска јединица Сектора за материјалне ресурсе. Надлежна је за функцију опште логистике и највиши је плански и стручни орган ИнСл, а намењена је да управља свим процесима из функције општа логистика (управљачка логистика) и за реализацију следећих задатака: развој, усавршавање, стандардизација и типизација интендантских покретних ствари; нормативно-правна регулатива опште логистике; уговарање за потребе исхране људства и животиња, одевања, комуналних и енергетских услуга, опремања са интендантским покретним стварима и смештаја и интендантских услужних делатности; услуге стандарда и репрезентативне услуге и остале задатке дефинисане Правилником о општим логистичким потребама у МО и ВС.

На нивоу Генералштаба Војске Србије, ИнСл је организована у Одсек за општу логистику и делом у Одељење за снабдевање у саставу Управе за логистику (Л-4) ГШ ВС. Послови и задаци из надлежности функције општа логистика и снабдевања ИнПС реализују се у Одсеку за општу логистику, а снабдевање одећном опремом и формацијским ИнПС реализује се у Одељењу за снаб-

Организација ИнСл у МО

девање. На нивоу Генералштаба ВС реализују се следећи задаци: анализирање потреба, стања и могућности за реализацију задатака опште логистике и предлагање мере за развој, унапређење, праћење стања и доградњу функције у Војсци Србије; предлагање измена и допуна стручних упутстава, приручника, критеријума, норматива припадања, планова исхране, структуре комплекта интендантских покретних ствари и развоја, усавршавања и модернизације интендантских покретних ствари; планирање и организовање и билансирање потреба за реализацију задатака извршне логистике из функције општа логистика, а који се односе на исхрану људи и животиња, одевање, комуналне и енергетске услуге, опремање са интендантским покретним стварима и смештај и услужне делатности и контрола реализације задатака из функције општа логистика и стања попуне следећим интендантским покретним стварима у потчињеним саставима.

Команде оперативног нивоа (КоВ, РВ и ПВО и КзО) реализују командну функцију према својим органима и јединицама ИнСл, која се заснива на усвојеном систему организовања, начелима командовања и важећим позитивним прописима у Војсци Србије.

У Команди Копнене војске, ИнСл је организована у Одсек за општу логистику у саставу Одељења за логистику (Л-4). Послове и задатке из надлежности снабдевања ИнПС, реализују референти за снабдевање ИнПС који су у саставу Одсека за снабдевање.

У Команди Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране, ИнСл је организована у Групу за општу

логистику у саставу Одељења за логистику (А-4). Према важећој организацији и формацији, у овој команди нема посебног органа за реализацију задатака из надлежности снабдевања ИнПС, већ их реализују органи опште логистике.

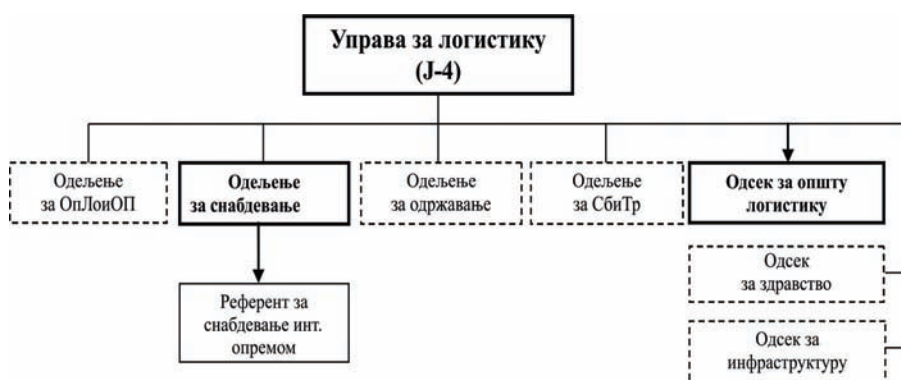
У Команди за обуку, ИнСл је организована у Групу за општу логистику у саставу Одељења за логистику (Т-4). Послове и задатке, из надлежности снабдевања ИнПС, реализује референт за снабдевање ИнПС који се налази у саставу Групе за снабдевање.

Органи ИнСл на тактичком нивоу одговорни су за материјализацију задатака ИнСл у својим јединицама и јединицама и установама ослоњеним о шему логистичке подршке.

Интендантска служба данас има за циљ стварање најповољнијих услова за очување здравља и психофизичких способности људства, јачање оперативних и функционалних способности Војске, те за побољшање животног стандарда, што је од изузетног значаја за морал, мотивацију, способност и функционалну употребљивост јединица Војске.

Школовање и усавршавање кадрова

До формирања Интендантске академије кадрови ИнСл школовани су и обучавани претежно у иностранству, а првенствено у Русији, Француској и Бечу.

Организација ИнСл у ГШ ВС

Школа за резервне интендантске официре почела је с радом 1924. године, када је при Административној школи образован деветомесечни курс за резервне административне потпоручнике економске струке, на који су упућивани регрути са завршеном пољопривредном, индустријском и трговачком школом или факултетом. Уместо курса, од 1931. године ради нова, самостална Школа за резервне интендантске официре.

Уредбом о економској струци краља Александра Првог, из 1931. године, реализацију послова економске струке у миру и рату врше Интендантска грана, Контролна грана и војни писари. Попуну војске и морнарице интендантским официрима и војним чиновницима као и њихово усавршавање у појединим гранама врше Интендантска академија, Школа за резервне интендантске официре и Курс за резервне чиновнике економске струке, који се отвара по потреби и Курс за спремину и усавршавање официра и чиновника економске струке, који се такође отвара по потреби.

Задачи Интендантске академије у то време су да војску и морнарицу попуњава стручним и војнички добро васпитаним и дисциплинованим официрима и да млађим официрима пружи више војнонаучно и стручно образовање. Интендантску академију чиниле су Нижа школа, која је образовала младиће за интендантске официре у војсци и морнарици, и Виша школа, која је омогућавала млађим официрима да стекну више војнонаучно и стручно образовање.

Школа за резервне интендантске официре и Курс за резервне војне чиновнике економске струке трајали су девет месеци и садржали су два дела: први је регрутска обука и трајао је три месеца, а други је стручна обука и трајао је шест месеци.

Од 1945. године, школовање официра ИнСл у ЈА почело је у Наставно-образовном интендантском и финансијском школском центру у Београду, у чијем саставу се налазила и Интендантска официрска школа (ИОШ), која је 1947. године пресељена у гарнизон Сомбор. У Сомбору је

формирана и Школа резервних интендантских официра (1. маја 1947), а наредбом МНО ФНРЈ од 11. септембра 1947. формирано је Интендантско војно училиште које је почело с радом 1. новембра 1947. године.

Прва класа официра ИнСл после Другог светског рата започела је школовање 1. новембра 1947. у Сомбору, а завршила 15. новембра 1949. у Требињу. Друга класа примљена је у Сомбору 1948. године, а завршила школовање у Требињу 1950. године. Школа је премештена због догађаја везаних за познату резолуцију Информбироа, због чега је у касарни у Сомбору стационирана борбена јединица. Школовање је касније настављено у Сарајеву па у Београду.

У Београду официрски кадар је до 1966. године обучаван на трогодишњем вишем усавршавању на Војној академији. Од 1966. године ВА постаје високошколска установа и од тада се реализује четворогодишње високо усавршавање. Смер ИнСл се издваја из састава ВА, 15. септембра 1979, и прелази у Центар војних школа у Сарајеву. До издвајања је дошло (поред интендантског издвојени су и још неки смерови) да би се ВА у Београду растеретила и да би могла да оспособљава официре родова. И у Београду и у Сарајеву школовање је организовано у сарадњи са економским факултетима.

Од 1992. године официри ИнСл настављају школовање на Војнотехничкој академији у Жаркову, а од 2000. године поново на ВА у Београду. Одлуком Министарства за науку и технологију 27. марта 2009. Војна академија је акредитована као државни факултет у области техничко-технолошких и друштвених наука. Будући интендантски официри школују се на Катедри логистике ВА на студијском програму Логистика одбране – модул општа логистика. Након завршетка основних академских студија у обиму од 240 ЕСПБ бодова, кадети студијског програма Логистика одбране – модул општа логистика стичу стручни назив дипломирани инжењер логистичког инжењерства и производе се у чин интендантског потпоручника.

Резервне старешине ИнСл школују се на Курсу слушалаца за резервне официре (КСРО) на ВА (три месе-

ца општевојна обука и три месеца стручно-специјалистички део).

У току је акредитација мастер студија Логистика одбране и започета је израда документације за акредитацију докторских студија. Поједини официри завршавали су високе војне школе у саставу Школе националне одбране и последипломске студије на ВА и цивилним факултетима.

Подофицирски кадар обучавао је у Травнику до 1972. године, у Сарајеву од 1972. до 1992, у Лесковцу од 1992. до 1999, у Свилајнцу од 1999. до 2002. и у Крушевцу од 2002. до 2007. Године, када је расформирана Средња стручна војна школа – смер ИнСл (претходно у Сарајеву – ИСВШ). Подофицири су се усавршавали на четворогодишњем (после основне школе) и двогодишњем школовању (после друге године средње школе), а од 1993. године само на једногодишњем специјалистичком школовању (после завршене средње школе). Данас се подофицири усавршавају у Центру за обуку подофицира.

Поред редовног школовања и официри и подофицири су се додатно оспособљавали на курсевима разних врста (команданата батаљона, референтата, руковаоца, управника војних ресторана, погона услужних делатности...), који су организовани на ВА и у ССВШ.

На служби у великом броју јединица увек је и одређени број цивилних лица која имају адекватну стручну спрему стечену у цивилству и која су наменски примана за извршавање одређених задатака на прописаним радним местима.

Могућности унапређења

Данас ИнСл са стручно оспособљеним кадровима, уз коришћење постојећих материјалних ресурса, успешно реализује све послове и задатке из своје надлежности, чиме обезбеђује потпуну интендантску подршку свим јединицама и установама. У претходном периоду усвојен је Правилник о општим логистичким потребама, којим су прописане опште логистичке потребе једини-

ца и установа МО и ВС и начин њиховог остваривања. Тиме је и нормативно регулисана интендантска подршка у условима нове организацијске и формацијске структуре Војске Србије.

Усвојен је нови План исхране, којим је знатно побољшан квалитет исхране, а захваљујући новом асортиману артикала хране припремају се јела која су наишла на врло добар пријем код корисника уз потпуно задовољење енергетских и других потреба људског организма.

У процедури усвајања је Правило о војним униформама и ознакама чинова у Војсци Србије, као и нови План исхране полуоброцима, који ће се примењивати након измена одредби Правилника о општим логистичким потребама у МО и ВС и измене Упутства за исхрану летача, падобранаца и припадника специјалних јединица ВС. Нови План исхране полуоброцима у Војсци Србије и Упутство за исхрану летача, падобранаца и припадника специјалних јединица ВС имају за циљ прилагођавање исхране потребама наведених категорија лица и јасно и конкретно прецизирање услова за остваривање права, као и усмерења за планирање, организацију и реализацију исхране.

Униформа М-10

Усвојен је нови модел теренске униформе М-10, којим су опремљена сва професионална војна лица. За припаднике Војске Србије који учествују у МНОП, у зависности од подручја у коме се ангажују, обезбеђује се и униформа у тзв. пустињском дезену и одговарајућа обућа. Од 2011. године набављају се чизме војничке универзалне уместо претходних модела теренске обуће (ципеле са повишеном саром и ципеле теренске специјалне).

У току је поступак усвајања у војну опрему летње одећне опреме (панталоне, капа и поло мајица), ранца војничког модуларног М-10, огртача маскарног, новог модела опасача и каиша за панталоне, торбице маскарне за официре, шатора маскарног индивидуалног и спортске опреме за војнике. Поред тога, у току је развој шатора маскарног модуларног и obroка индивидуалног.

У наредном периоду приоритет у раду свакако мора бити развој и усавршавање формацијских ПС, као и обезбеђење потпуне интендантске подршке и аутономности јединица које се упућују у међународне операције. Сходно томе, планирана је набавка са тржишта, ради спровођења верификационих испитивања, средстава за пречишћавање, прихват, чување и транспорт воде, кухиња и расхладне технике контејнерског типа, као и машина и уређаја за прање и сушење рубља и купатила контејнерског типа.

Искуства стечена у функционисању ИнСл у периоду од 2005. године до данас указују на неопходност прилагођавања организације и формације органа и јединица службе захтевима и потребама, ради успешне реализације задатака у оквиру све три мисије Војске Србије. Даље унапређење ИнСл, у свим сегментима, свакако је основни задатак свих припадника Војске Србије, а пре свега стручних органа на свим нивоима командовања. ■

Сарадници на тексту:
Саша Петровић
др Миљојко Јаношевић
мр Михајло Ранисављевић
сц Предраг Јовановић